

голубоглазых) отбирали у матерей для последующей «германизации». Многих, подходящих по состоянию здоровья, облучали ультрафиолетом, чтобы их волосы получили «правильный» для истинно арийского ребенка оттенок, а затем передавали на усыновление в эсэсовские семьи. Трудно представить, насколько трагическим для матерей было навсегда потерять связь со своим ребенком.

27 января 1945 года лагерь был освобождён советскими войсками. День освобождения лагеря установлен ООН как Международный день памяти жертв Холокоста. Даже спустя десятки лет лагерь смерти Аушвиц-Биркенау вселяет чувство тревоги и постоянной опасности, призывает ценить и беречь мир.

Литература

1. Infovzor.ru – Портал интересной и полезной информации [Электронный ресурс] / Йозеф Менгеле: Жуткие пытки детей и эксперименты нацистов над близнецами в Освенциме – электр. текстовые дан. – Режим доступа: <https://infovzor.ru/jozef-mengele-zhutkie-eksperimenty-natsistov-nad-bliznetsami-v-osventsime/>, свободный. – Дата доступа : 14.03.2019.

Сяргей Васіліса Уладзіміраўна

МІХАЛІШКАЎСКІ АЭРАДРОМ 22 ЧЭРВЕНЯ 1941 ГОДА

УА «Гродзенскі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт»

Кафедра сацыяльна-гуманітарных навук

Навуковы кіраўнік – загадчык кафедры сацыяльна-гуманітарных навук,
к.г.н., дацэнт, Сіткевіч С.А.

1 верасня 1939 года нападзеннем фашысцкай Германіі на Польшчу пачалася Другая сусветная вайна. 17 верасня, калі лёс Польшчы быў вырашаны, Чырвоная Армія накіравала свае войскі ў Заходнюю Беларусь і Заходнюю Украіну. На новых тэрыторыях амаль адразу пачалі ўзводзіць ваенныя аб’екты. Узмоцненымі тэмпамі вялося будаўніцтва новай абарончай лініі Молатава. Размяшчаліся воінскія часці, батарэі, склады, лініі

связі і іншая інфраструктура. Стваралася сетка аэрадромаў, у склад якой увайшоў і аэрадром у Міхалішках.

З дакументаў Цэнтральнага архіва Міністэрства абароны Расійскай федэрацыі фонд 117, справа 372: Аэрадром «Лягаўцы». Шыфр аэрадрома 140. Дзеючы аператыўны аэрадром ВПС Заходняй Асобай ваеннай акругі РККА, будаўніцтва якога завершана 15 снежня 1940 года і які аднесены да першай групы аэрадромаў. Размяшчаецца ў 7 км на паўднёвы-захад ад Міхалішак. Памеры лётнага поля – 1100x1350 м. Бензаёмістасцей, бомбасховішчаў і службовых будынкаў няма. Размяшчэнне асабовага саставу ў маёнтках Турлы і Шульнікі. Чыгуначная станцыя Солы знаходзіцца ў 35 км. Пошта, тэлеграф і тэлефон знаходзяцца ў Міхалішках. Аэрадром прыдатны для круглагадавой работы для ўсіх тыпаў самалётаў. Пасадачная пляцоўка «Міхалішкі». Шыфр пляцоўкі 137. Пасадачная пляцоўка Заходняй Асобай ваеннай акругі аднесена да першай групы і прыдатная для лёгкіх тыпаў самалётаў. Размяшчаецца на паўднёвы ўсход ад Свенцяў.

Па ўспамінах мясцовых жыхароў, аэрадром будавалі жанчыны-арыштанткі. У снежні 1940 года яго будаўніцтва было завершана, і вясной 1941 года сюды перабазіравалася вучэбная авіяцыйная эскадрылля. Арганізацыйна яна ўваходзіла ў склад Пастаўскай авіяцыйнай школы пілотаў, камандаваў якой палкоўнік В. А. Цімафееў. Эскадрылля складалася з 20 хуткасных бамбардзіроўшчыкаў і самалётаў-разведчыкаў, за якімі былі замацаваны 200 лётчыкаў-курсантаў. Камандаваў эскадрылляй маёр Я. К. Берзінь, камісарам быў старшы палітрук Атаманчук [1, с. 326].

Прыбыўшы на месца, асабовы састаў стаў абуладкоўвацца. Бамбардзіроўшчыкі і самалёты-разведчыкі паставілі асобна на двох суседніх пляцоўках, паміж якімі пабудавалі майстэрню. Асабовы састаў размяшчаўся ў палатках на ўскрайку аэрадрома, у вялікай палатцы знаходзіўся каравул. Штаб эскадрыллі быў раскватэраваны ў будынку маёнтка Котвічаў. Аэрадромным абслугоўваннем займаліся байцы батальёна авіяцыйнай базы.

Як толькі земляное поле аэрадрома дастаткова падсохла, пачаліся вучэбныя палёты. Толькі нялётнае надвор'е магло перашкодзіць курсантам адпрацоўваць у небе розныя фігуры пілатажу.

Раніца 22 чэрвеня пачалася, як заўсёды, з пад'ёму і зарадкі. А ў радыёэфіры ўжо гучалі нямецкія фразы. З аэрадромаў акупіраванай Польшчы паднімаліся ў паветра армады нямецкіх пікіруючых бамбардзіроўшчыкаў. Курс – на прыгранічныя савецкія аэрадромы. Міхалішкаўскі аэрадром трапіў пад другую хвалю бамбардзіроўкі. Пра нападзенне Германіі асабовы састаў эскадрыллі даведаўся ў 11.00, але вялікай трывогі гэта навіна не выклікала – ваенных канфліктаў у той час хапала. Маёр Берзінь загадаў спыніць вучэбныя палёты, даабсталяваць самалёты зброяй і падрыхтавацца да перабазіроўкі. Было загадана замаскіраваць аэрадром, але ў магчымасць варожага налёту ніхто не верыў. Уся маскіроўка звялася да таго, што на палаткі накінулі некалькі ссечаных сукоў.

Па некаторых прыметах, акруга аб'явіла ваенную трывогу. Спроба звязацца з Мінскам нічога не дала, але неўзабаве ў Паставы паехала калона грузавікоў. Старшы калоны палкоўнік Крупскі раскажаў, што адбылося на граніцы, загрузіў боепрыпасы і адбыў у бок Круляўшчызны. Пасля абеду ад намесніка акругі А.Таюрскага прыйшла тэлеграма: «Вучэбныя палёты працягваць. Фашысцкую правакацыю ў разлік не браць». Пазней генерал змог асабіста дазваніцца ў Паставы і паўтарыць свой загад вусна. Амаль што адначасова паступіў званок з Міхалішак. Маёр Берзінь дакладваў, што яго аэрадром атакаваны двума эскадрыллямі бамбардзіроўшчыкаў.

Між тым, на Міхалішкаўскім аэрадроме падзеі развіваліся драматычна. Каля 17 гадзін у небе на захадзе паказаліся самалёты. Ляцелі спакойна, клінам, на невялікай вышыні. Двухматорныя, падобныя да нашых. Усе вырашылі, што гэта нашы вяртаюцца з задання. Аднак «клін» развярнуўся на аэрадром і пайшоў у атаку.

Нямецкія лётчыкі дзейнічалі свабодна – на Міхалішкаўскім аэрадроме не было зенітнай батарэі, нават кулямёты на вучэбных самалётах не былі ўстаноўлены. Адзінае, што маглі зрабіць курсанты, – гэта вывесці з-пад удару свае самалёты. Адзін з іх заскочыў у свой СБ і паспрабаваў адвесці яго да лесу, але загінуў ад асколка авіябомбы. Яшчэ два курсанты – Цэламайдзэ і Сямёнаў – маневруючы сярод варонак, цудам змаглі падняць свае самалёты ў паветра і адвесці іх на аэрадром у Паставы.

Усяго, па словах курсанта Гофмана, у Паставы ўдалося адвесці толькі чатыры самалёты.

Як толькі стала вядома пра падзеі на аэрадроме, сюды на самалёце выляцеў палкоўнік Цімафееў. Яшчэ адной складанасцю было сесці на разварочаны аэрадром, але маленькі біплан вынайшаў сабе роўны «пятак». Тое, што ўбачыў Цімафееў, узрушыла яго да глыбіні душы: большасць самалётаў знішчана, узарвана сховішча гаручага, загінулі курсанты і каля ста авіятэхнікаў. Загінуўшых пахавалі прама ў варонках ад авіябомб.

Шыфроўкай з Масквы загадвалася неадкладна перакінуць лётную школу ў Оршу. На досвітку ўцалелыя самалёты адляцелі ў Оршу. Асабовы састаў выйшаў пешшу. Ішлі тры-чатыры дні. Немцы моцна бамбілі Оршу і давялося рухацца далей – на Віцебск. У Віцебску сабраліся рэшткі трох авіяшкол. Тут курсантаў пагрузілі ў эшалон і адправілі ў Маскву, а потым далей – у глыбокі тыл [2, с. 121].

Пастаўская лётная школа была перабазіравана ў горад Чкалаў і стала называцца Чкалаўскай ваеннай авіяцыйнай школай пілотаў імя Варашылава. Цяпер яна стала рыхтаваць пілотаў самалётаў-штурмавікоў, якія немцы называлі «чорнай смерцю».

Палкоўнік В. А. Цімафееў стаў генерал-маёрам. Пра сваё баявое мінулае і пра Міхалішкаўскі аэрадром ён напісаў у кнізе «Таварышы лётчыкі».

Курсант Мікалай Смольскі стаў старшым лейтэнантам, лятаў на пікіруючым бамбардзіроўшчыку. За баявыя заслугі быў узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

Курсант Генрых Гофман усю вайну пралятаў на штурмавіку. Здзейсніў 168 баявых вылетаў, знішчыў шмат баявой тэхнікі і жывой сілы ворага. Яго самалёт атрымаў больш за 600 прабоінаў. Стаў Героем Савецкага Саюза і кавалерам шматлікіх ордэнаў.

Фёдар Шмырын ваяваў у складзе штурмавых авіядывізіій. Асабліва вызначыўся ў бітве на Курскай дузе. Узнагароджаны савецкімі і польскімі ўзнагародамі, пасля вайны яму было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

Юрый Афанасьеў таксама лятаў на штурмавіках, дзе здзейсніў 80 баявых вылетаў, узнагароджаны многімі ўзнагародамі.

Удалося высветліць толькі некаторыя прозвішчы загінуўшых:

Міхаіл Фёдаравіч Асташкоў, курсант. Нарадзіўся ў 1922 г. у вёсцы Услужкіна Валакаламскага раёна Маскоўскай вобласці;

Мікалай Мікалаевіч Бакулін, курсант. Нарадзіўся 1919 г. у горадзе Роўна, Украіна. Курсанты расказвалі, што падчас фашыскага налёту Бакулін знаходзіўся ў нападзе па аэрадрому. Загінуў на месце;

Іван Колічак, курсант. Украінец, прызваны Арлоўскім абласным ваенкаматам;

Анатоль Аляксеевіч Котаў, авіятэхнік. Нарадзіўся ў горадзе Вышні Валачок Калінінскай вобласці. У красавіку 1940 года закончыў Серпухаўскую школу авіятэхнікаў. Быў цяжка паранены, памёр на этапе эвакуацыі, пахаваны ў вёсцы Лынтупы. Разам з ім пахаваны яшчэ два авіятэхнікі, прозвішчы якіх пакуль не ўдалося ўстанавіць.

Дзякуючы сувязі з архівам Міністэрства абароны РФ, ёсць надзея, што паступова ўдасца адшукаць прозвішчы і іншых пілотаў і тэхнікаў Міхалішкаўскага аэрадрома.

У памяць аб загінуўшых лётчыках, тэхніках, курсантах у вёсцы Міхалішкі пастаўлены памятны знак.

Літаратура

1. Памяць. Астравецкі раён. – Мн.: Выд-ва «Беларуская энцыклапедыя», 2004. – 632 с.

2. Шарова, Н. С. Матэрыялы па гісторыі Беларусі. З удакладненнямі і дапаўненнямі : даведчы дапаможнік / Н. С. Шарова. – Мінск: Экаперспектыва: Інтэрпрэсэрвіс, 2002. – 200 с.